

3. konferenca učiteljev naravoslovnih predmetov
Povezujemo znanje za boljšo pismenost & Scientix

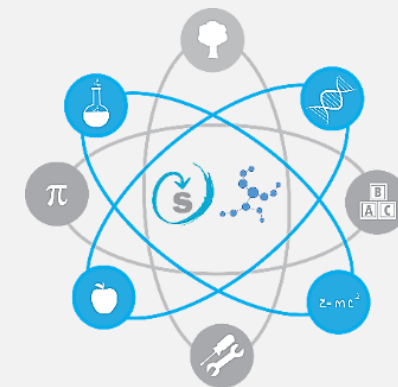
Kaj nam svetloba pove o vesolju?

doc. dr. Robert Repnik

Fakulteta za naravoslovje
in matematiko

Laško, 20. avgust 2015, SEKCIJSKA PREDAVANJA 4

Zavod
Republike
Slovenije
za solstvo

<http://fnm.um.si/>

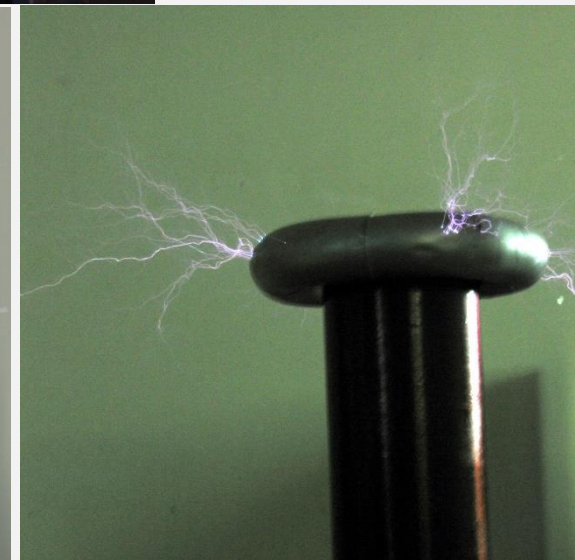
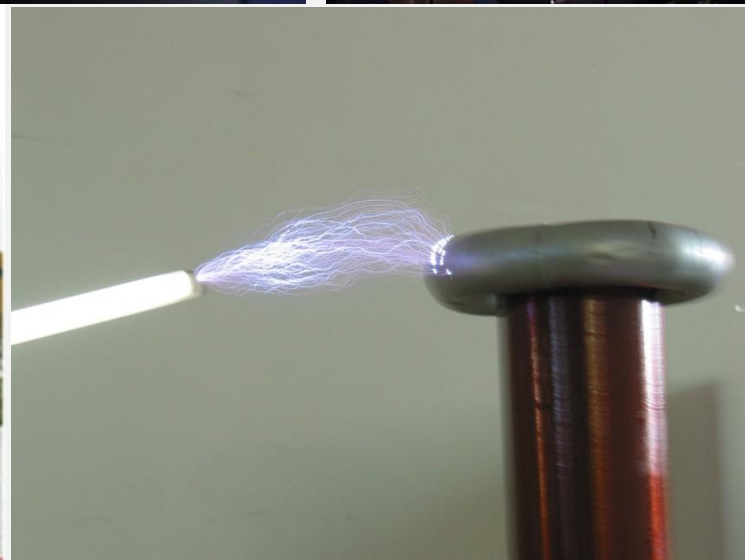

Univerza v Mariboru

Fakulteta za naravoslovje
in matematiko

Fakulteta za
naravoslovje in
matematiko

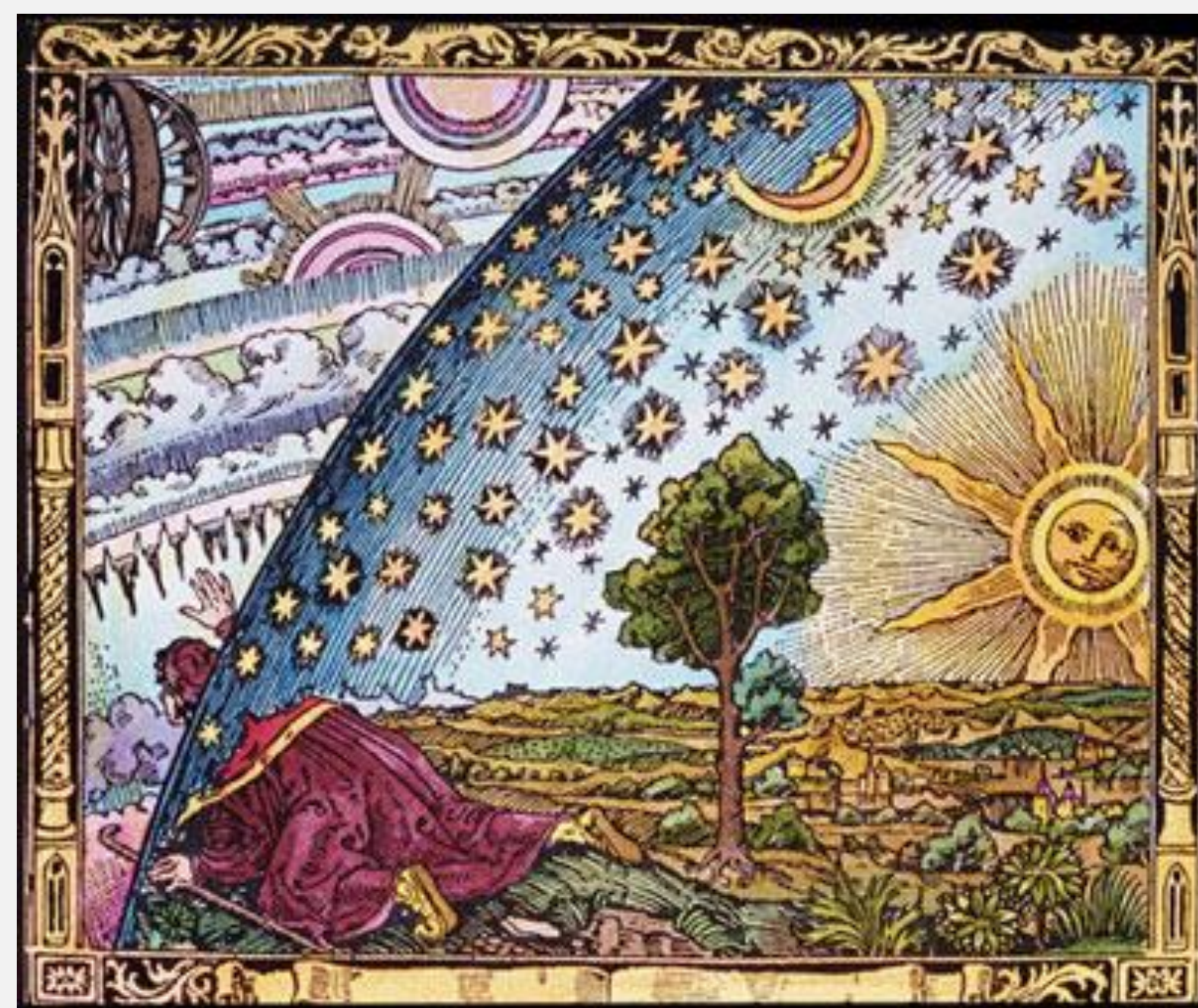
<http://langitselatan.com/wp-content/uploads/2010/10/flammarion-woodcut.jpg>

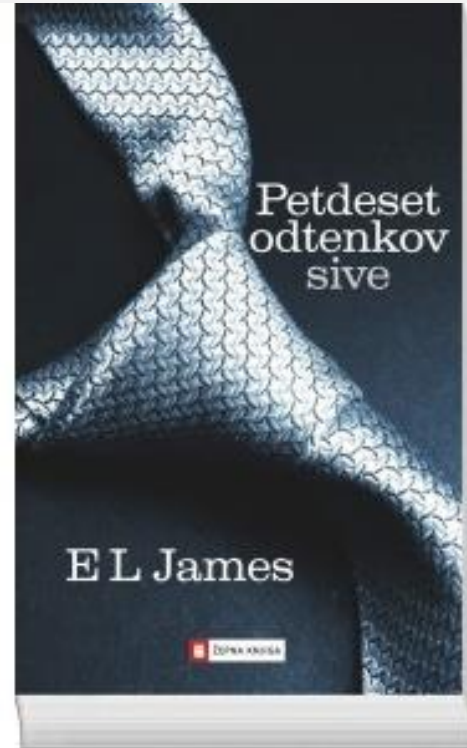
An illustration from Camille Flammarion's book, *L'atmosphère: météorologie populaire* (The atmosphere: Popular Meteorology).

Flammarion Woodcut 1888

https://en.wikipedia.org/wiki/International_Year_of_Astronomy

International Year of Astronomy

<http://felix.si/9624-12558-large/petdeset-odtenkov-sive-zepna-knjiga.jpg>

Tadej Javornik
M81 in M82, Uma

Astronomsko društvo Polaris

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© JAVI

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© Javi

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© Javi

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© javi

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© javi

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© javi

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© javi

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© javi

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© javi

Tadej Javornik
M42 in M43, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© javi

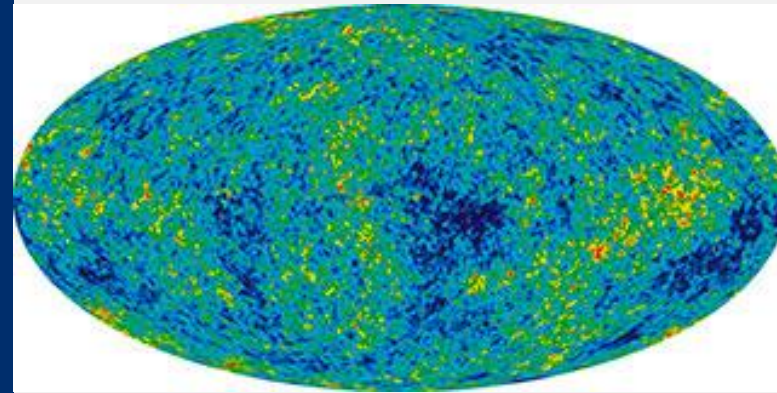
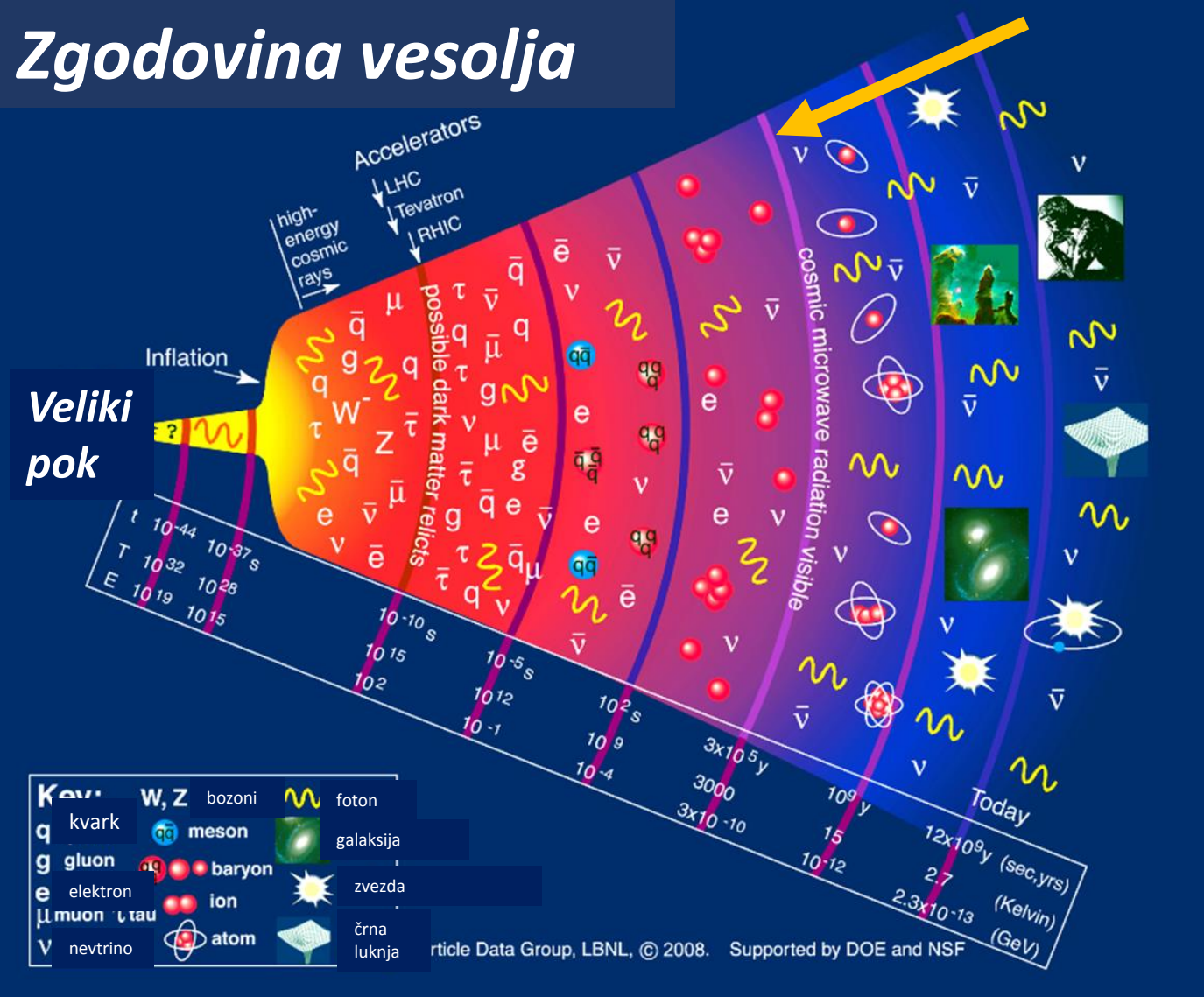

Tadej Javornik
Konjska glava, Orion

Astronomsko društvo Polaris

© javi

Zgodovina vesolja

„Nevidnih“ le prvih 300 000 let od Velikega poka.

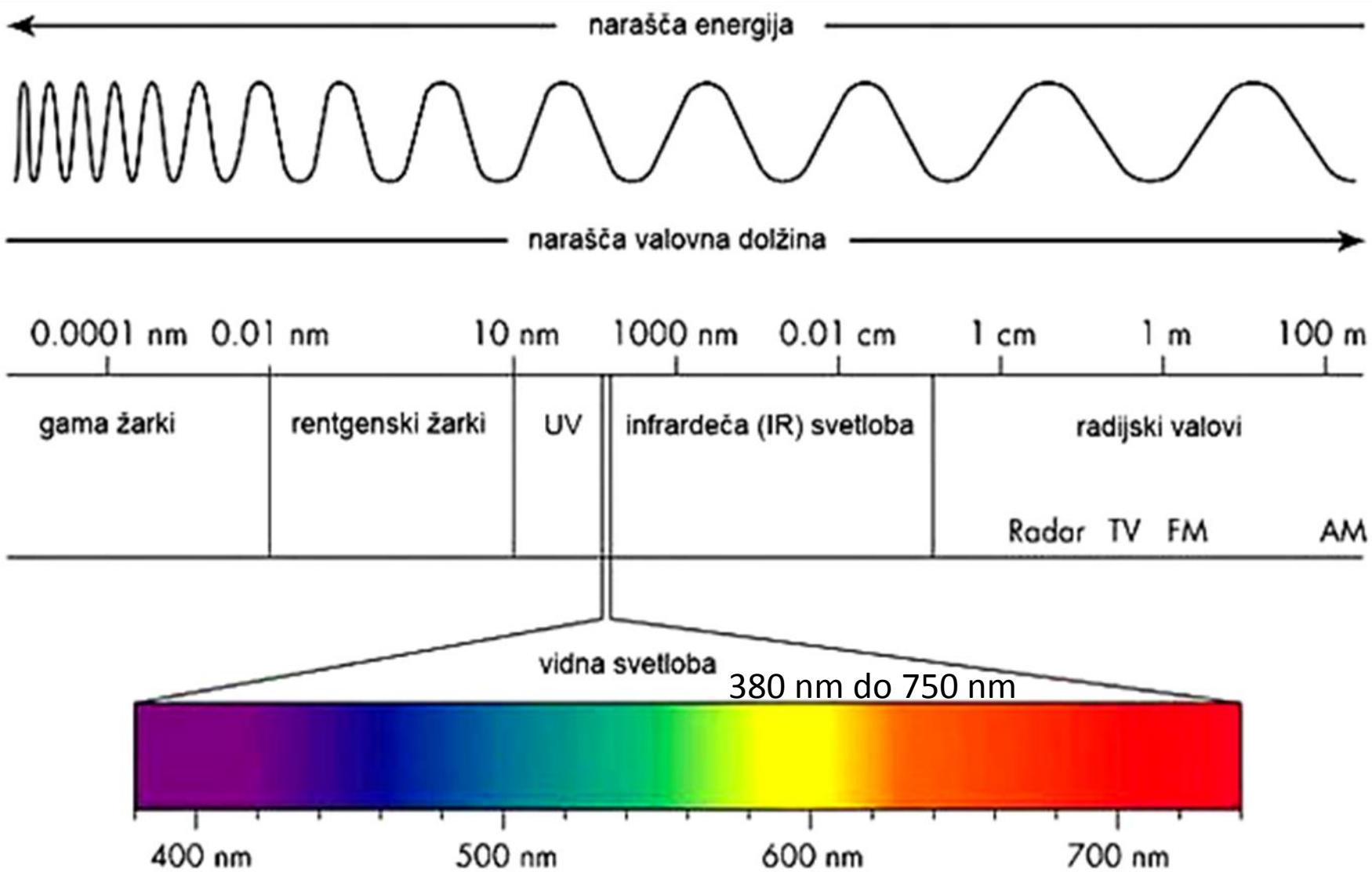
Približno:

13 700 000 000
300 000

=0,002 %

<http://www.particleadventure.org/images/history-universe-08.jpg>

<http://www.skyandtelescope.com/wp-content/uploads/cmb.jpg>

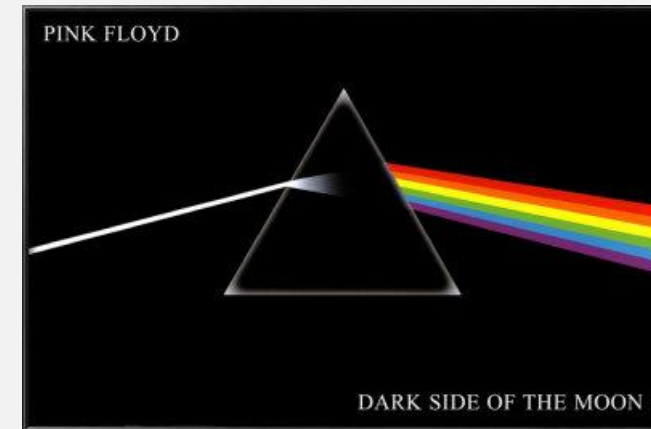
<https://svetilaed.files.wordpress.com/2013/04/svetloba.jpg>

<https://pufflesandhoneyadventu.res.files.wordpress.com/2015/01/pink-floyd-dark-side-of-the-moon-poster.jpg>

V kateri del spektra EM valovanja spada zvok?

Katera valovna dolžina se skozi prizmo najbolj uklanja?

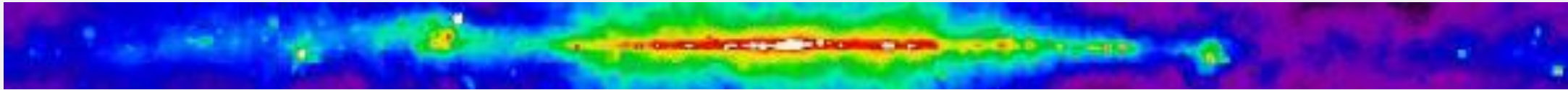
- Do tal pride samo del svetlobe: vidna svetloba, IR, radijski valovi, (UV)

Elektromagnetno valovanje je nihanje elektromagnetnega (EM) polja v prostoru.

Temu nihanju ali valovanju lahko vedno določimo frekvenco, valovno dolžino ter energijo.

Rimska cesta v različnih valovnih dolžinah

radio

IR

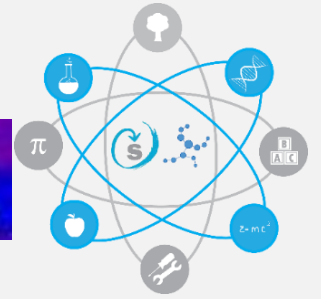
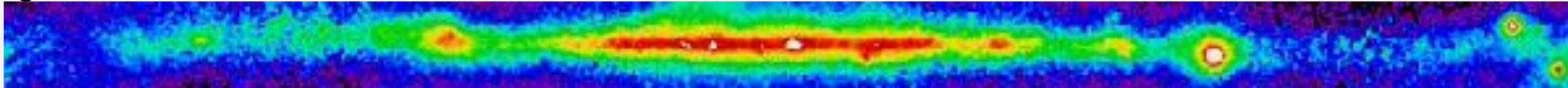
vidna svetloba

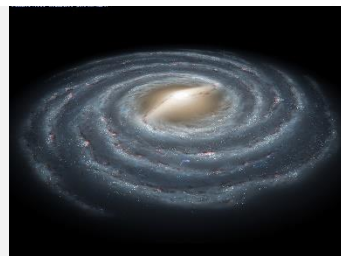
RTG

gama

Katera
spodnja
fotografija
predstavlja
posnetek
„Mlečne
ceste“?

http://science.nasa.gov/science-news/science-at-nasa/1999/features/ast20apr99_1/

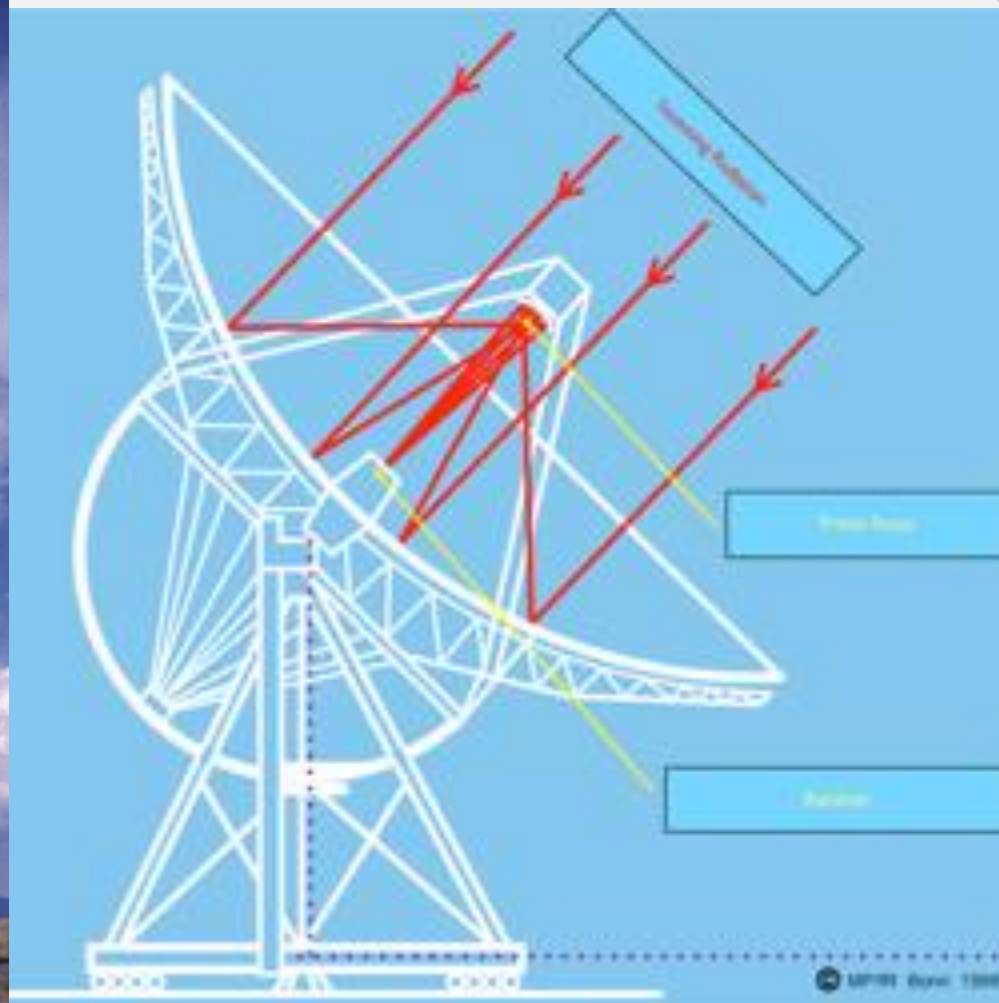
Lečni in zrcalni teleskop

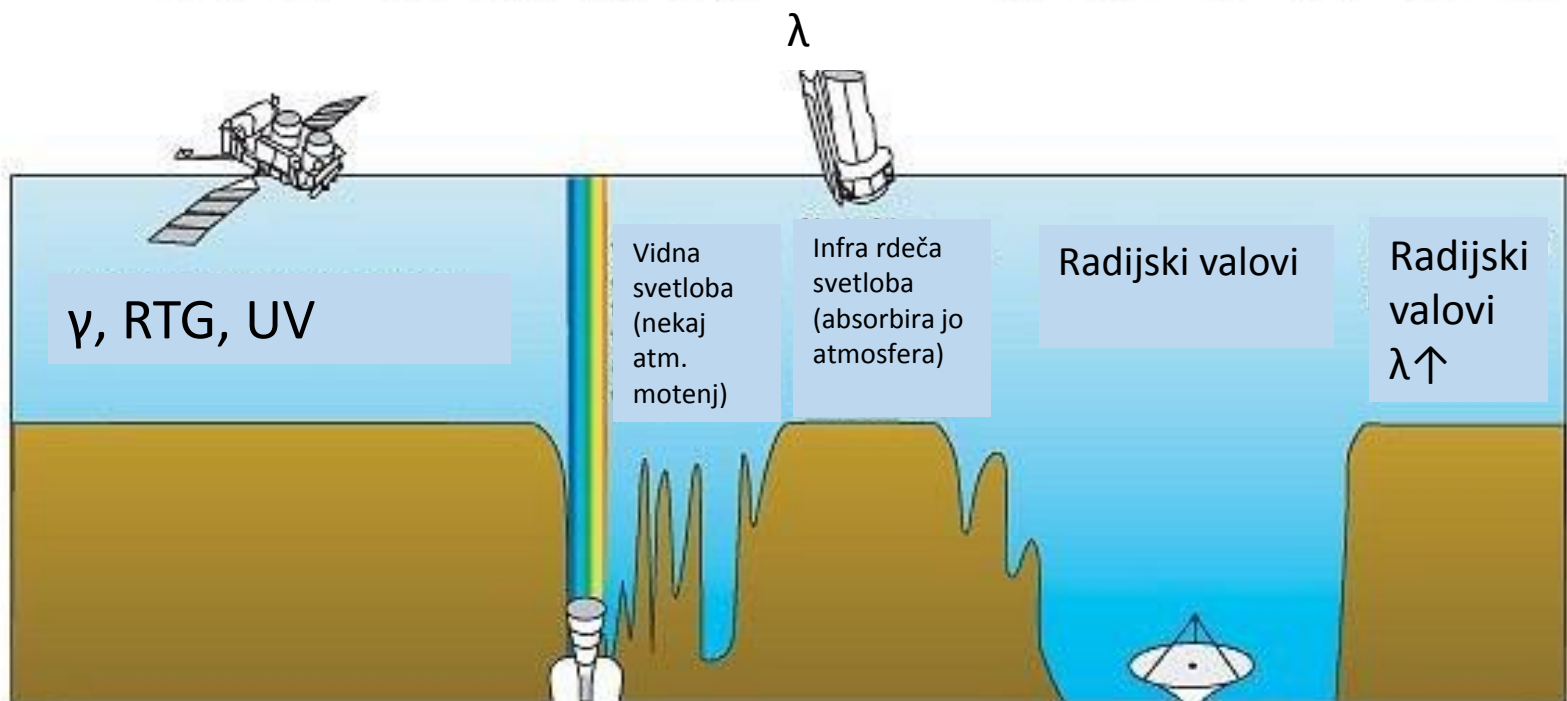
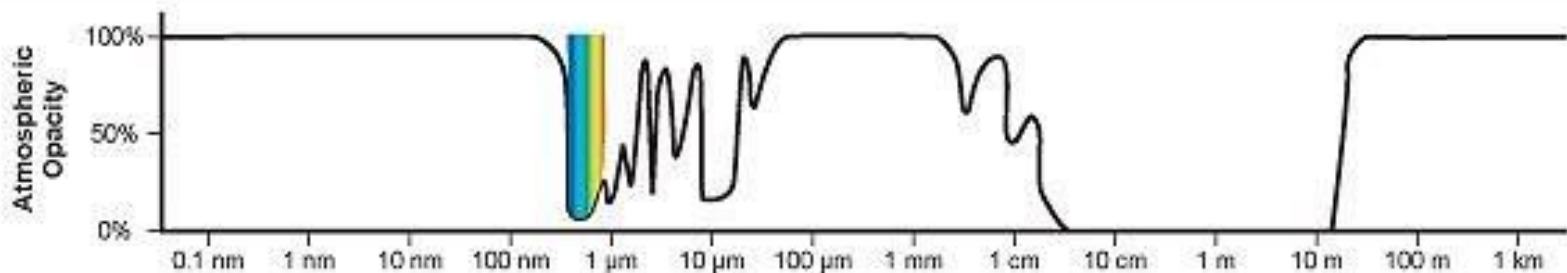
Radijski teleskop

https://seti.berkeley.edu/sites/default/files/dish_digitize.png

Gremo nad ozračje

Vidimo večji spekter.

Izognemo se motnjam zaradi atmosfere.

<https://lcogt.net/spacebook/space-telescopes/>

Hubble-ov teleskop

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/32/Hubble_01.jpg

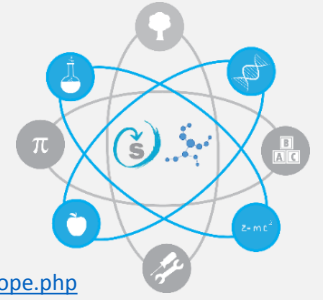

Zakaj izstreljujemo
teleskope v vesolje?

- 25. april 1990
- NASA
- (?) Konec misije 2030 – 2040
- IR kamera
- Fotometrična optična kamera
- Širokokotna optična kamera
- UV spektrograf
- Inštrumenti za natančno vodenje

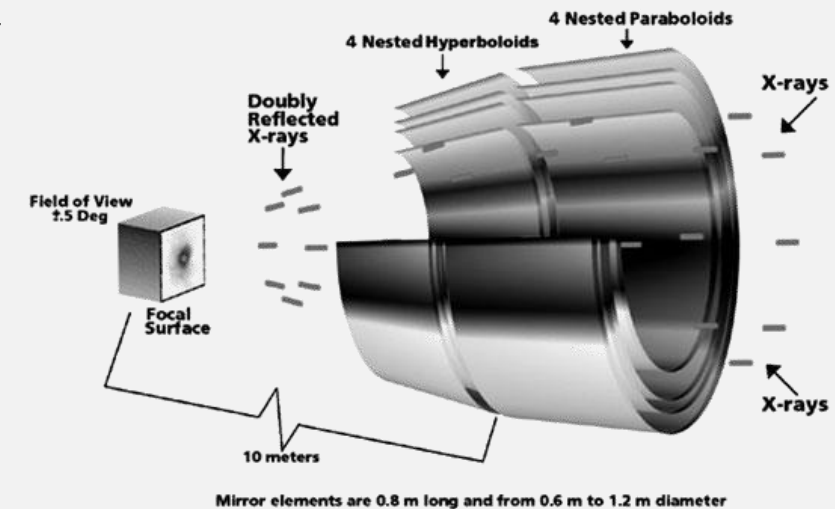
Chandra rentgenski observatorij

<http://amazing-space.stsci.edu/resources/explorations/groundup/lesson/scopes/chandra/scope.php>

http://spie.org/Images/Graphics/Newsroom/Imported/11_243_0_2006-01-17/11_fig2.jpg

- 1999, NASA
- Reflektor
- 8 z iridijem prevlečenih steklenih zrcal
- „leče“

Fermi: vesoljski teleskop za opazovanje gama žarkov

- 2008
- Glavni inštrument: large area telescope
- Opazuje: aktivna galaktična jedra, pulzarje, črno materijo

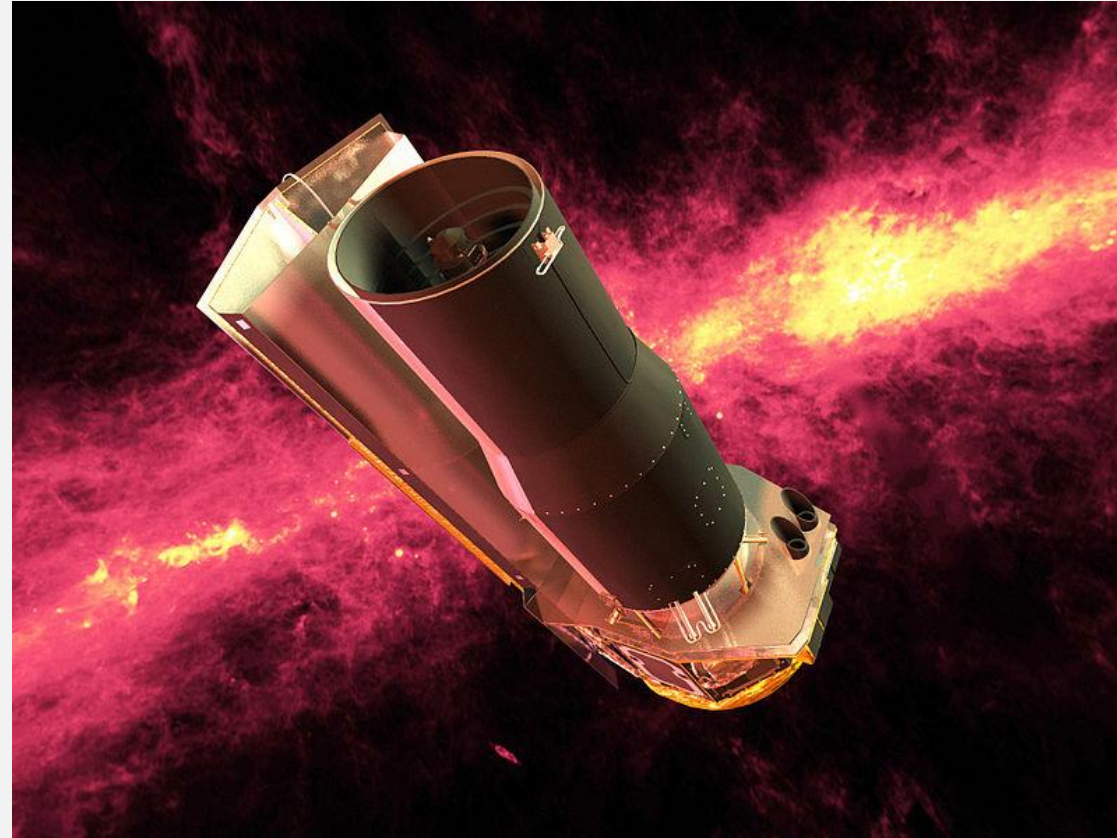

http://fgst.slac.stanford.edu/images/GLASTspace_full.jpg

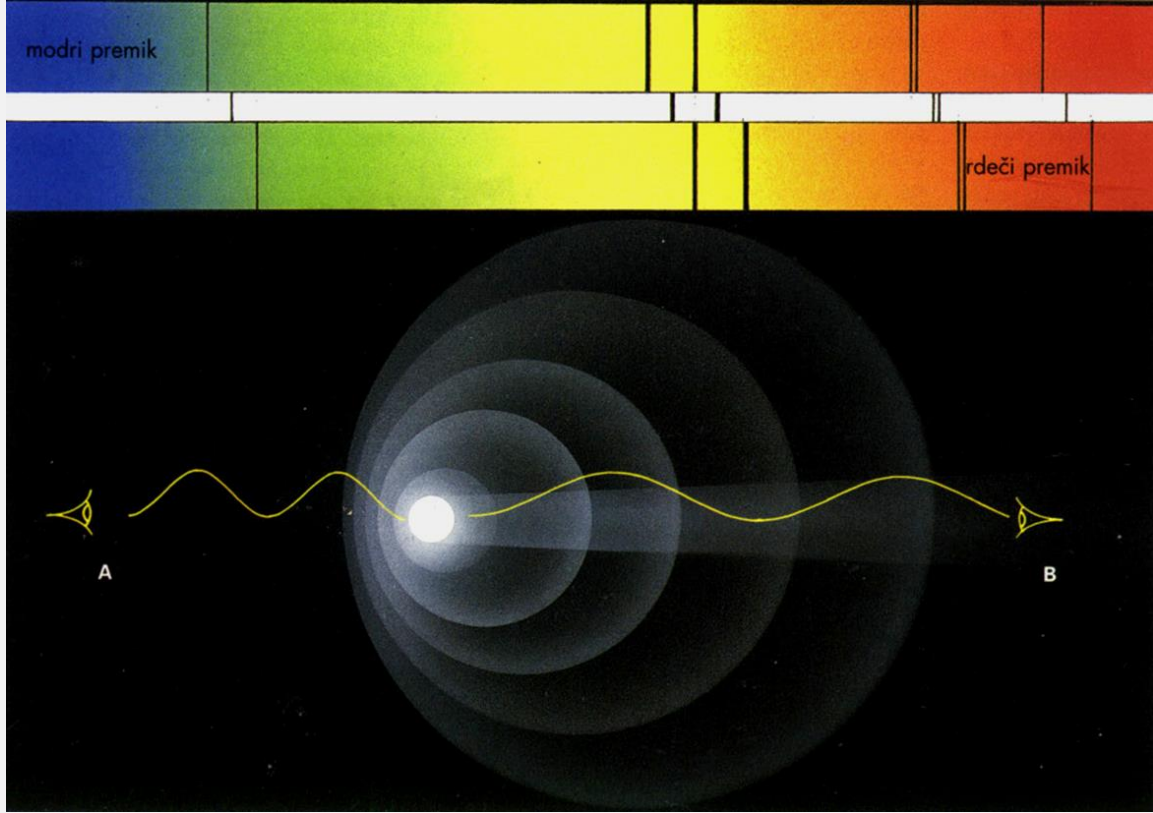
Spitzer vesoljski teleskop za opazovanje IR svetlobe

- 2003, NASA
- Glavni inštrument: 85 cm zrcalo, hlajen na 5,5 K
- Opazuje (opazoval je): zvezde, planete izven Osončja, prečka v Galaksiji, kvazarji...

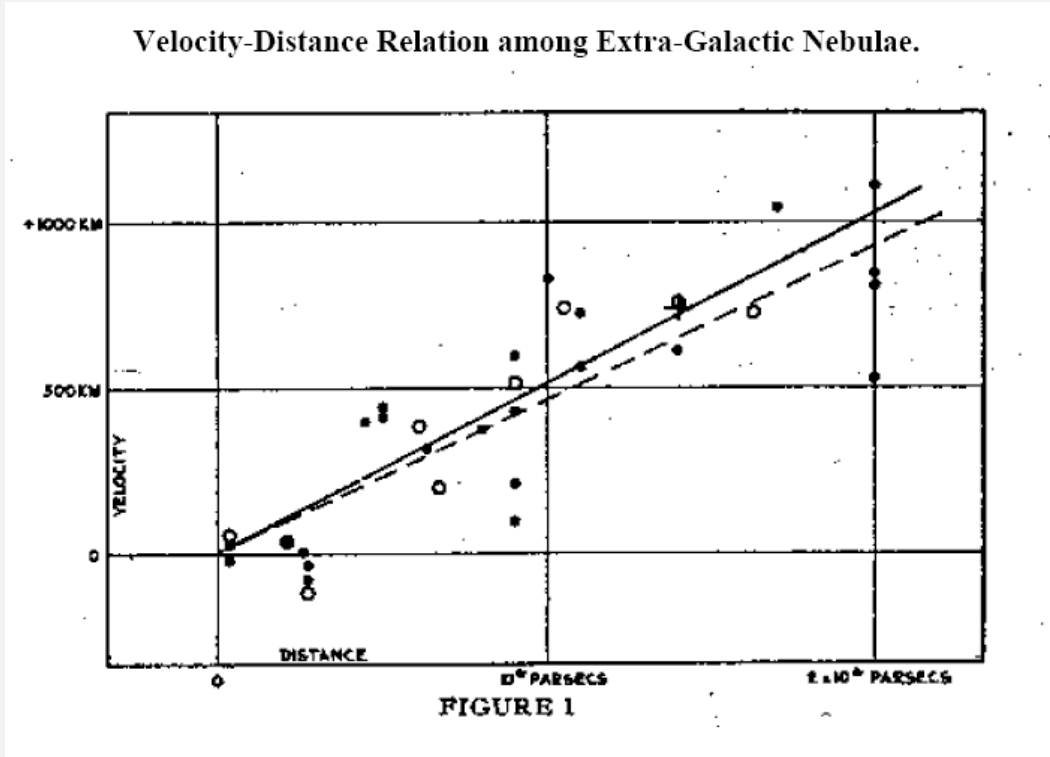
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Spitzer_space_telescope.jpg

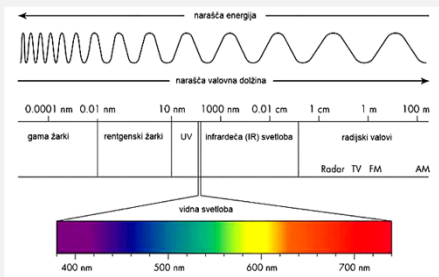
Določevanje
relativne hitrosti
objekta.

- Edwin Hubble (1889-1953)
- Ali so vsa osončja takšna, kot je naše?
- Veliki pok
- Slike ozvezdij
- Gravitacijsko lečenje

1929 paper, $v_r = H_0 d$
http://astro.unl.edu/naap/distance/hubbles_law.html

Svetloba (EM spekter)

Zemeljsko površje

Nad zemeljsko atmosfero

Optični teleskopi
(vidna svetloba)

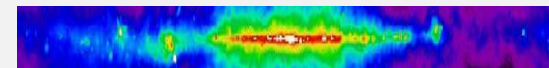

Radijski teleskopi

Šole

radio

IR

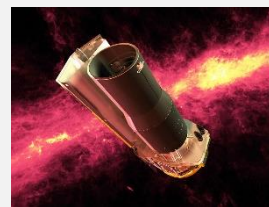
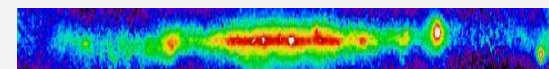
vidna svetloba

RTG

gama

Hvala za vašo pozornost.

Za pomoč pri pripravi predstavitve se zahvaljujem študentu izobraževalne fizike, Alexu Wirthu.

3. konferenca učiteljev naravoslovnih predmetov
Povezujemo znanje za boljšo pismenost & Scientix

Oddelek za
Fakulteta za naravoslovje
in matematiko *fiziko*

Univerza v Mariboru

Fakulteta za naravoslovje
in matematiko

Projekt Scientix (2012-2015) črpa sredstva iz okvirnega programa Evropske unije za raziskave in razvoj (7. OP). Koordinator projekta je European Schoolnet. Publikacija odraža stališča avtorjev in ne predstavlja mnenja Evropske komisije.